

Uredništvo
in upravnništvo:
Kolodvorske
ulice šte. 16.

Z urednikom se
more govoriti
vsak dan od 11.
do 12. ure.

Rokopisi se ne
vračajo.

Inserati:
Šeststopenjska peti-
vrsta 4 kr., pri
večkratnem po-
navljanju daje se
popust.

Ljubljanski List

večerna priloga deželnemu uradnemu časniku.

Izhaja vsak dan razen nedelj in praznikov ob 5. uri zvečer.

Velja
za Ljubljano
v upravnništvo:
za celo leto 6 gl.,
za pol leta 3 gl.,
za četrletno 1 gl.
50 kr., na mesec
50 kr., pošiljatev
na dom velja me-
sečno 9 kr. več.

Po pošti velja
za celo leto 10 gl.,
za pol leta 6 gl.,
za četrletno 2 gl.
50 kr. in za jeden
mesec 96 kr.

Štev. 17.

V Ljubljani v četrtek, 22. januarija 1885.

Tečaj II.

Walterskirchnov govor.

Čudesa se godé po svetu, in nemško-liberalna opozicija nima nobenega razloga, veseliti se teh znamenj in nebni prikaznij. Veljaki, katere je uže pred leti dohitel „preki sud“, ganejo se z nova, možje, katerim se je in optima forma odreklo pravo do političnega življenja, vstajajo iz groba, kamor jih je položila strankarska strast in samoljubje nekaterih voditeljev. In ti preklicani uskoki se niso poboljšali, oni se ne vračajo s skesanim srcem v prvotni svoj dom, jednaki svetopisemskemu izgubljenemu sinu, temveč iz njih ust se čujejo stare herezije, in skoro je videti, da si bodo pridobili hvaležnejše občinstvo nego se jim je posrečilo pred dvema letoma!

Razsodnemu čitatelju ne bode trebalo ugibati, komu da veljajo naše besede v prvi vrsti. Namenjene so bivšemu državnemu poslancu judenburškemu, baronu Walterskirchnu, kateri se je zopet prikazal na političnem torišču. Mož se ni bil strinjal s tesnosrčnimi, zastarelimi nazori dosedanje nemško-liberalne stranke, njen okvir mu je bil pretesen, obzorje njeno preomejeno — in tedaj je začel stopati po svoji lastni poti, zapustivši izvoženo prašno veliko cesto, po kateri se drvi in vali brezsedna množica, pokorna povelju, prejetemu od svojih kolovodij. Naravno, da je njegovo postopanje silno zasklelo v merodajnih krogih. Jeli so ga napadati po nemško-liberalnih listih, trgati njegovo častno ime, skoro tako, kakor se dandanes na Slovenskem godi takim, ki se držejo, dvojiti nad politično nezmožnostjo nekdanjih narodnih veličin Zarnikove baže. Vztrajni neprestani napadi storili so v tem slučaju svojo dolžnost. Gorenje-štajerski volilci, ki od nekdanj ne slovó po posebni politični modrosti, so Walterskirchna zapustili, in ko je mandat bil odložen, izvolili niso več njega, temveč naslednik v državnem zboru mu je postal nek Sprung, malo spo-

soben parlamentarec sicer, a pokorna ovčica v veliki čredi. Niti na Dunaji ni mogel Walterskirchnen mirno razvijati svoj program; druhal našuntanih in prostovoljnih kričav, na čelu jim znani dr. Friedjung, napravila je tak škandal v dvorani, da se je zborovanje moralo zaključiti — in tako je bil pri kraji prvi akt te drame, političen ubežnik se je brez usmiljenja usmrtil, a svarilen vzgled svojim sovremenikom, in nikdo se več ni zmenil za njegov nepraktični idealizem.

Toda glej, na veliko in prav neprijetno začudenje levičarskega generalnega štaba se nadaljuje igrokaz, Walterskirchnen se vendar ni polnem uničil, „politični mrtvec“ se z nova gane in giblje, in mnogobrojno občinstvo, sestavljeno iz vseh krogov, je burno odobraval njegove ideje. V Judenburgu premagan, prikaže se na Dunaji, in niti dvojbe ni o tem, da bodemo uže to poletje, pri bodočih državnozbornih volitvah, na dunajskih vogalih čitali med kandidati za državno zbornico tudi barona Walterskirchna!

Govor odličnega nemškega politika je toliko zanimiv baš zaradi tega, ker nam razgled odpira v strankarske konstelacije bližnje bodočnosti. Razvijal je nov program, kateri se v marsikaterem oziru strinja z našimi načeli. Zlasti to, kar smo pri mnogih prilikah naglašali, da gola narodna ideja ne more izpolniti političnega gibanja probujenega ljudstva, da mora prenehati vekovito protivje med raznimi avstrijskimi narodi, sicer je obstanek naše monarhije v nevarnosti ter da je glavna naloga parlamentu, ki je kos svojemu poklicu, pripravljati neizogibno potrebne socialne reforme — vse to razkladal je Walterskirchnen v prelepi obliki, z žarnimi besedami. Poudarjal je, da se v deželah z mešanim prebivalstvom narodne stranke snujejo in zbirajo zaradi tega, da se združi narodni živelj v lastno ohranitev, ali v to svrhu, da si prisvoji druge narodnosti. Ako jih vprašaš, čemu da

njih organizacija, odgovarjale ti bodo narodne stranke povsod, da so ustanovljene le radi defenzive, da nameravajo le ohraniti in vzdržati lastno svojstvo. „Če je pa temu tako — nadaljuje Walterskirchnen — potem moram reči: *Wozu der ganze Lärm? Was steht den Herren zu Diensten?* V tem slučaju stali bi avstrijski narodi cela desetletja si nasproti v najstrahovitejši defenzivi, vsak pričakujoč udarec z nasprotne strani, ne da bi jeden drugemu kaj hudega storil. Ako pa to ni istina, ako je namen narodnemu gibanju ta, da se zaduši drug narod, potem bodo avstrijska plemena uničila svoje sile v brezvspešnem boji, kajti noben narod ne more uničiti drugega, ona vzvišena oblast pa, katera vodi državo, priznava ter bode priznavala le jednako pravne državljane, nikakor pa ne državljane prvega in drugega razreda!

Govornik dalje izvede, zakaj narodna ideja sama za se ne more zadostovati kot kompletan strankarsk program. Poudarja, da se nahaja cela vrsta najvažnejših vprašanj, kateri narodnega značaja nimajo. Gledé teh vprašanj se lahko združujejo pristaši različnih narodnih strank v skupno delovanje. Sploh pa je govornik tega mnenja, naj se v narodnem oziru vsakemu pusti svoje: Nemeč niti za las ne bode manj nemški, če Slovan obdrži svojo narodnost, in tudi nasprotno.

Če smo na tem mestu pozornost čitateljev obračali na izpeljave nemškega politika, kateremu celo ljuti protivniki ne morejo odrekati nesebičnosti, bogatega znanja in izredne nardarjenosti, nismo tega storili iz tega razloga, češ, morda bode Walterskirchnov program takoj sprejet od cele nemško-narodne stranke. Idealizem njegov je dokaj preplemenit, in v njegovi ožji domovini, v Štajerskem, zlasti v južnoštajerskih mestih in trgih se bodo pragermani kaj malo zmenili za njegove lepe in pravične nazore. Sleherni se vara, kateri pričakuje Bog zna kak vspeh od te pogumne

Listek.

Spomini na Črno Goro.

(Dalje.)

Z nemár pustiti ne smemo deklinškega zavoda, ki je pod vodstvom neke Rusinje, gospe Nadežde Pačevičeve na najboljšem glasu. Ustanovljen je bil ta deklinški zavod l. 1869. Zlasti zanimala se je zanj in ga podpirala ruska carica, ki je namenila za vzdrževanje te učilnice leten donesek 5000 rubljev.

Razen predstojnice nastavljene so na tem zavodu še dve učiteljici in nadzornici in nekateri učitelji. Učni načrt napravil se je z početka po načrtih podobnih ruskih zavodov, a pozneje ga je šolski nadzornik Milan Kostić mnogo predugalil.

Zlasti povdarja se priučenje tujih jezikov, v prvi vrsti ruskega in francoskega. Vrhu tega se gojé v višjih razredih vse vednostne stroke. Ženska ročna dela, petje in godba dovršujejo pouk mladih Črnogorek. Zavod se dobro obiskuje; zlasti pridno zahajajo vanj hčere najimenejših rodovin. Pokroviteljica mu je kneginja sama, ki kaže za prospeh tega zavoda veliko zanimanje. Po-

slojpe je prostorno in jedno nadstropje visoko in ima velik vrt. Pri tleh so šolske sobe, knjižnica, stanovanja za slugo, zgoraj pa le spalne in jedilne sobe gojenk, kakor tudi stanovanja predstojnice in učiteljic. Nekatero gojenko omožile so se uže, predno so šole dokončale, z imenitnimi Črnogorci. Soproga senatskega predstojnika Boža Petrovića je učenka zaslužne gospe Pačevičeve, ravno tako tudi soproga Blaža Petrovića. Gotovo je to veselo znamenje in le želeti je, da se ohrani ta zavod dolgo v prosep dežele in ljudstva. Sicer pak je upati, da se bodo udeležili tudi novopridobljeni kraji napredka tega šolskega zavoda.

Če sem skušal, kolikor mi dopušča prostor, z nekaterimi potezami narisati življenje v Cetinjah, ne smem tudi pozabiti tega, kar tujca, ki je Cetinje prvokrat obiskal, najbolj zanima. Jaz menim gostivno, ali tako zvano „lokando“. Sezidana je na jako ugodnem prostoru, od koder se Cetinje lahko prav natančno pregledajo. A še bolj kakor razgled zadovolji prijetnost stanovanja in njegova snažnost. Za ondotne razmere je prav ponosno poslojpe z jednim nadstropjem. Postrežba je veliko boljše, kakor v vsih dalmatinskih pomorskih mestih. Tudi jedi so boljše

kakor v Dalmaciji. Kaj pak velja prijetno stanovanje in dobra redivna jed, vedel sem še le ceniti, ko sem se vrnil s svojega težavnega potovanja ves truden in zdelan, žejin in lačen v Cetinje.

IV.

Lovčen zval sem srbski Parnas. In to je tudi. Ob njegovem znojju leži rojstna hiša, na njegovem vrhuncu grob največjega srbskega pesnika.

Ko je priplezal vladika nekoč s svojimi vojvodi vrhunc Lovčena ter pogledal od tod doli na svoje ljubljeno ljudstvo, zamislil se je hipcem. „Tu na tem kraju me boste kdaj pokopali,“ dejal je čez nekoliko časa Petar II. In ker so ga vojvode zaradi teh čudnih besedi nekako dvojljivo pogledovali, in jeden njih vladiko celo vprašal, če to res tudi resno misli, ker se sicer pokopujejo vendar vladike v samostanski cerkvi, ponovil je vladika svoje besede, kažoč s svojo palico na nek kamen. Ta želja se mu je izpolnila. Pokopali so ga na Lovčenu in lep, vendar pak priprost spominek krasi grob največjega srbskega pesnika.

Ako govorim o Črni Gori ne morem pozabiti Lovčena in če tega omenim, spominati

izjave. Čas še ni dozorel Walterskirchnu, in tudi v bodočem državnem zboru bode stranka njegova celo v najugodnejšem slučaju jako maloštevilna. Toda začetek je storjen, seme je položeno v rodovitno prst, na Dunaji zlasti mu je položaj ugoden, in nemško-liberalni listi se morda ne bodo več dolgo rogali možu-poštenjaku, kateri se je z nova podal v politično borbo.

O šolskih stavbah.

Z Notranjskega.

(Izv. dop.)

Zastop mesta ljubljanskega namerava, kakor čujemo, zidati novo šolsko poslopje za svoje ljudske šole. Zraven sicer ni povedano, kako veliko, za koliko četvero- ali peterorazrednic prostorno stavbo hoté postaviti, niti koliko stroškov namerujejo za to podjetje izdati, to pa vsak, kdor sedanje razmere ljubljanskega ljudskega šolstva gledé nedostatnih šolskih prostorov za ljudsko šolstvo, razen druge mestne ljudske šole, pozná in vé, da mora Ljubljana si novo poslopje postaviti, takoj izprevidi, da je nje naloga, v tej zadevi tako učiniti, da bodo v takem poslopju najmanj dve deški četvero- ali peterorazredni, vsaj jedna dekliška četverorazredna ljudska šola, eventualno tudi meščanska šola, stanovanje vsaj za jednega ravnatelja, šolskega slugo prostora dovolj imelo. Zna se, da tolikim potrebščinam zadostovati, treba bode večjega poslopja nego je ono na Cozovem Grabnu.

Akoravno imamo na Kranjskem nekatera velika šolska poslopja, kakor: meščanska šola v Krškem, šolsko poslopje na Cozovem Grabnu, velika realka in v najnovejšem času sezidano učiteljšče v Ljubljani, in je mestnemu zastopu vsako imenovanih poslopj gledé njih dobrih in slabih lastnostij gotovo dovolj znano, vendar se ni odločil, da bi po jednem ali družem teh poslopj svoje načrte in črteže za novo šolsko poslopje posnel in se po njih zidalo, ampak sklenil je, poslati tehničnega strokovnjaka v Prago, da si ondi ogleda javne šolske stavbe in posname njih črteže, po kojih bi potem v Ljubljani zidali. Ni mi sicer znano, v koliki meri se zlata Praga v tem odlikuje, a po mojem ne merodajnem mnenju ne treba tako daleč po nečem segati, kar se nam v obliži ravno tako, če ne bolje, ponuja. In če bodem v naslednjih vrsticah kazal na nekatere nove stavbe ter izražal svoje mnenje, naj to pač bolj splošno velja, in nikakor si ne upam vtikati se v delokrog ljubljanskega mestnega zastopa.

Marsikateremu bode znano c. kr. rudniško

se moram tudi onega, ki je dal tej gori ono veliko veljavo, vsled katere je postal za vsacega Srba tako važen in ljub.

Narisati hočem torej s kratkimi potezami pomen tega srbskega pesnika in njegove zasluge za srbsko slovstvo.

Omenil sem uže, da si je vladika Petar I. Sveti izbral v Radeju Tomov Petroviču naslednika, ki je imel mimo družih prednosti, s katerimi se odlikujejo vsi Petroviči, še nenavaden dar poezije. V Črni Gori vzrastel, v vedni dotiki z naravo in njenimi prikaznimi, najprej sam sebi prepuščen, pozneje pak, ko je pričel misliti o vsem, kar ga je obdajalo, vzbujen po svojem duhovitem in poetiško zelo nadarjenem učitelju Simi Milutinoviću, pokazal se je Rade Tomov, pozneje vladika Petar II., kot pesnika z redkim bogastvom misli in z nenavadno silo v obliki in jeziku.

Omenilo se je uže, kako velicega vpliva je bil na mladega pesnika navdušeni pevec „Srbjanke“. Le-ta vzbudil je v njem po polnem takrat morebiti še speče poetiško čuvstvo. Opozoril ga je tudi na srbsko, zunaj Črne Gore stanujoče ljudstvo ter mu pokazal v svoji „Srbjanki“ boje in junake, ki so ga navdušili za srbsko idejo ter ga napravili kot pesnika reprezentantom te ideje.

mesto Idrija na Notranjskem zaradi svojega živega srebra; a malokedo se dalje za to odstranjeno in v hribih ležeče mestice zanima, kajti le malo kedaj se o njem česa bere ali sliši. Vzlasti pa je večini morda neznan, kako velikansko, vsem sedanjim razmeram ugajajoče šolsko poslopje za ljudsko šolo je slavno ministerstvo za poljedelstvo dalo tu pred nekacimi 8 leti postaviti.

Namen teh vrst je, to šolsko poslopje natančneje, kolikor podatkov zamorem, opisati in tako merodajne kroge, t. j. mestni zastop ljubljanski, na to zidanje opozoriti, da bi i on kaj enacega v Ljubljani postavil. Ono strinjá namreč v sebi vse one lastnosti in prednosti, katere smemo od tacega poslopja tirjati, zraven tega pa je tako praktično zidano, da ima vsa Avstrija in nje mesta malo enacih šolskih poslopj za ljudske šole.

Oglejmo si njegovo vnanjost in potem njegovo notranjost natančneje!

Ko je za časa zadnje več let trajajoče revolucije v Španiji nje kupčija v živem srebru zelo hirala, je to v ceni zelo poskočilo in se ga je mnogo več izpečalo, imelo je tedaj sl. ministerstvo za poljedelstvo od c. kr. rudnika v Idriji veliko večjo korist nego navadno. Zato se je odločilo, po vplivnih instrukcijah tedanjega rudniškega voditelja g. M. Lipolda poučeno, da se tu sedanjim razmeram primerno monumentalno šolsko poslopje za deško in dekliško ljudsko šolo postavi. Vse potrebne črteže in plane podalo je rudniškemu vodstvu in postavilo se je tekom let 1875/76 to šolsko poslopje, ki bode vedno mesto Idrijo kinčalo. V ta namen treba je bilo najprvo za primeren prostor skrbeti. Blizu cerkve sv. Barbare tik glavnega trga izbral se je dosti velik prostor in pokupile so se majhne hiše, ki so tu stale, podrla in delo se je začelo. Poslopje stoji na samem, tako, da od vseh stranij dovolj svetlobe v nje notranje prostore dohajati zamore. Zidano je štirivoglato, podolgasto in na prvi hip spomina na vnanjost velike realke v Ljubljani, samo, da je manj okinčano in da ima vrt spredej. Vstopimo v njegovo pritličje. Že dvojna vrata nas opozorijo, da je simetrično zidano in na dva enaka krila razdeljeno. In res, v levem krilu nahaja se četverorazredna dekliška šola in v desnem pa peterorazredna deška šola. Takoj po vstopu dospemo na dolg mostovž, kateri paralelno z daljšo stran pelje po sredini poslopja in ga deli v sprednjo in zadnjo stran. Ta izvrstno dobro izpeljana ideja daje vsemu poslopju svojo največo in najpraktičnišo lastnost. Po takem nahajajo se šolske sobe z okni na ulice in šolske sobe z okni na zadnjo stran. Na konci mostovža peljejo na obeh straneh široke stopnjice v prvo in enako tudi v drugo nadstropje. Svetlobo dobivajo na vsaki strani pri vsakem

Tako postal je vladika Peter II. domoljub in pesnik.

Uže po naravi pak je čutil pesnik v sebi nagib k modrovanji, k opazovanji narave in njenih prikazni, zlasti pak k opazovanji človeštva in njegovih razmer k naravi. Kar pak mu je manjkalo za domoljubnega pesnika, navdihniti mu je njegov učitelj. V svoji prvi pesni „Misao“ in v mnogih družih iz mladih let kaže se naravskega filozofa, pozneje pak postane domoljuben pesnik, ki združuje domoljubne srbske tendence z zdravimi, treznimi nazorimi. Tako je postal iz pesnika „Misli“, pesnik „Gorskega Vjenca“, v katerem se odobruje in slavi črnogorska šentjarnejska noč pod vladiko Danilom.

Če pak hočejo bralci pomen in veljavo tega pesnika po polnem uvideti, zamisliti se morajo v ono dōbo srbske kulture in literarne zgodovine, v kateri se prvič pokaže ime vladike Njeguša.

Konec 18. stoletja jela se je tudi pri Srbih, in takrat izključljivo le pri avstrijskih Srbih, gibati narodna zavest. Učeni možje med Srbi prizadevali so se, s svojo vedo tudi svoje rojake okoristiti. Pač se je pokazalo tu pomanjkanje pravega slovstvenega jezika, a za to se niso dosti brigali ter si skušali pomagati z ustvar-

nadstropji od dveh oken, koja pa tudi ves mostovž prijetno in zadostno razsvetlujejo.

Oglejmo si prostore šolske v pritličji!

Kakor je tu poslopje razdeljeno, enako je tudi v posameznih nadstropjih.

Na ulico nahajajo se tri šolske sobice, prostorne dovolj za 80 do 90 učencev; klopi so samo za dva sedeža pripravljene. Vsaka teh šolskih sob ima svojo „garderobe“-sobo, ki obseza četrtno kvadratnega prostora šolske sobe. Na desnem krilu na ulico je tudi stanovanje, obstoječe iz dveh sob in kuhinje.

Na zadnji strani je velika dvorana za telovadbo s svojo „garderobe“-sobo in še ena šolska soba.

V ozadij stopnjice narejeno je stranišče.

Malo katero poslopje je v tej zadevi s tako zračnim, velikim prostorom oskrbljeno.

V pritličji tedaj so štiri šolske sobe, stanovanje in dvorana za telovadbo; enako je v prvem nadstropji, samo da je mesto stanovanja še jedna šolska soba več ter je dvorana za risanje pripravljena. Drugo nadstropje je po polnem enako prvemu.

V vsem prostoru je 15 šolskih sob, vsaka imajoča svojo „garderobe“-sobo, tri dvorane, tudi vsaka s svojo „garderobe“-sobo in eno stanovanje.

V tem šolskem poslopju je peterorazredna deška ljudska šola, četverorazredna dekliška šola, industrijalna šola, čipkarska šola, otroški vrt, in c. kr. rudniška godba ima za sé posebno sobo, zraven pa uže omenjeno stanovanje.

Kdor je imel uže priložnost to šolsko poslopje si ga ogledati, vsak je bil iznenadjen nad tem praktičnim zidanjem. Samo, da se je ta ali oni nad „garderobe“-sobami smejal, ker jih ni potreba.

Ako bi torej obč. zastop, kateri hoče zidati novo šolo, po načrtu tega šolskega poslopja si postavil enako veliko stavbo ter bi namesto nepotrebnih „garderobe“-sob šolske sobe naredil, imel bi šolsko poslopje z najmanj 20 šolskimi sobami, tremi dvoranami, z enim stanovanjem in še potrebnimi dvema ali tremi postranskimi sobami za različno porabo. Imeli bi v njem prav lahko dve četvero- ali peterorazrednih deških ljudskih šol, jedna peterorazredna dekliška šola, meščanska šola in jedno stanovanje dovolj prostora.

Naostane še vprašanje, koliko bi tako poslopje veljalo?

Kakor se je za časa zidanja omenjenega poslopja govorilo, stalo je svojih 180 000 gid.

Vsakako pa bi mogoče bilo jednako prostorno, veliko poslopje, toda nekoliko nižje in ako bi stavbeni prostor preveč ne veljal, ga s troški 150- do 160 000 gid. postaviti.

jenjem srbskoslovenskega jezika, ki je bil neka zmes narodnega jezika z cerkveno slovanščino.

Kar se je s početka storilo, bilo je malo. Prestavljalo se je, kar se je ravno našlo; pesnikovalo se je po tujih vzgledih ter se mislilo, da se pesnik ne rodi, ampak se še le pozneje priučiti. Sicer pak se temu ni čuditi. Saj se je baš takrat prizadevala nemška muza, znebiti se spon, v katere jo je vkovala sileška šola. Tako dōbo „vodnih poetov“ nahajamo tudi v početku slovstvenega življenja srbskega, predramil je sicer v svojih basnih in pisanih zanimanje za védo in poezijo ter pokazal, dobro čutivši pomanjkanje pisnega jezika, na narodni jezik; deloval je tudi na didaktičnem polju jako vspešno; njegov čili duh in njegova ljubezen do naroda rodila je mnogo koristnega, a dalnji razvoj srbskega slovstva s tem vendar še ni bil zagotovljen. Vzbudil je srbskemu narodu mnogo učenjakov, ki so bili svojega učitelja vredni, poeziji pak vendar ni znal vdihniti onega navdušenja, ki bi potegnilo narod za seboj. Srbska poezija ostala je poskuševalno polje za rimače in bore pevce ód. Še le polagoma dospela je srbska poezija do tega, postati vsaj deloma last srbskega ljudstva. Sima Milutinović je prvi delal poeziji pot.

Politični pregled.

Avstrijsko-ogerska država.

V državnem zboru delujeta zdaj budgetni in obrtni odsek; prvi nadaljuje posvetovanja o budgetu za 1885, v obrtnem odseku se pa vrši posvetovanje o zavarovanju proti nezgodam.

Grof **Hohenwart** imenovan je, kakor znano, predsednikom najvišjemu računskemu dvoru. Nastane torej vprašanje, ali bode Hohenwart izstopil iz poslanske zbornice, ali ne bode pri prihodnjih volitvah več kandidiral. Česki listi sicer tudi prinašajo vest, da ostane Hohenwart samo do konca tega zasedanja v državnem zboru, potem pa da ne bode več kandidiral; mi sicer ne vemo še, koliko je na tem resnice, gotovo pa bi globoko obžalovali, če bi se gospod grof v istini odtegnil delovanju v državnem zboru, da bi prenehal biti načelnik kluba, v katerem so naši poslanci, in obžalovali bi to tem bolj, če bi se zgodilo zdaj, ko nekateri možje hoté vleči vsak na svojo stran, gotovo ne v korist interesom narodu, katerega zastopajo. Sicer pa dvojimo o istinitosti teh poročil.

Prošli torek govoril je v društvu naprednjakov na Dunaji dr. **Kopp** o položaji nemške manjšine v avstrijskem državnem zboru. Govor je precéj miren, in spomina nas skoro na plašljivost, saj smo bili pač od Koppa vajeni vedno bojevitih govorov. Govornik sicer ni hotel postaviti novega programa za prihodnost, skuša le nemško-liberalno stranko proti mnogim obtožbam in predbacivanjem braniti. Govornik je potem polemiziral proti Walterskirchnu, češ, lahko je govoriti o gospodarstvenem programu, a izvesti ga ni lahko, težko je vse zadovoljiti. Poslanec dunajskega mesta dejal je tudi med drugim: „S stališča državnih interesov bi ne bilo želeli, da bi iz zjedinjene levice nastal jeden naroden klub, kateri bi se na nič družega ne oziral, nego na nemške interese v Avstriji.“ Konečno kazalo se je iz govora, da je stari bojevnik se uže tudi naveličal vednih bojev.

Tuje dežele.

„Reichsbote“ nam z vso resnostjo zatrjuje, da si je nemška vlada za svojo subvencionirano parobrodno črto izvolila izhajališčem **Trst**.

Reuterjevo poročilo se glasi, da je italijanski poslanik v Londonu pred kakimi štirinajstimi dnevi pisal Granvillu pismo, v katerem je prosil, naj bi angleška delala pri egiptovski vladi na to, da ta odstopi Italiji Massauo. Granville je ugodil tej prošnji, a egiptovska vlada je odbila italijansko zahtevo.

Bil je od Boga poslan pesnik. Njegov poetski duh in živahna poezija oprijela sta se jako hvaležnega predmeta, namreč srbskih vojsk za neodvisnost pod Karagjorgevičem. Dasi tudi se je naslanjal na narodni glas in narodne pesni, vendar je bil izviren v obliki in jeziku. Vsebina je bila lepa, oblika nekako v sredi med nacionalno epopejo in umetnim pesništvo, jezik ne več slovensko-srbski jezik starejših pesnikov, vendar pak tudi ne naroden, ker si je Sima priredil besede po svoje, zato se njegove pesmi brez komentarov ne mogó čitati. Vsled tega dela Sima **Milutinovič** kljub svoji nenavadni poetski nadarjenosti, kljub svoji reformaciji v poeziji le deloma prehod k narodni klasiciteti Njeguša in Branko Radičevića.

Mimo Milutinoviča poskušal je patrijotški spevatelj **od**, škof **Lucian Mušicki**, dober oseben prijatelj **Vuku Karadžiću**, pripomoči navdihnjeni poeziji, v prvi vrsti odam, pripomoči do veljave; a pogrešal se je pri njem kljub nedvojno poetske nadarjenosti narodni jezik, vrhu tega so se dali v njegovih pesnih slediti še latinski in nemški vzgledi. Srbom je nekako to, kar Nemcem **Klopstock**.

Se le duhoviti vladika Njeguš nastopil je v srbski umetni poeziji po polnem novo

Dopisi.

Z Dunaja, 20. januvarija. (Izv. dopis.)

Zdaj ko se je zopet otvoril državni zbor in in se poslanci k nam vrnili, postalo je tudi tukaj politično življenje mnogo živahneje. Skoro dan za dnevom čuje se, da namerava kak državni poslanec govoriti v kakem društvu o zdanjem političnem položaji. Govoril je tudi včeraj v dunajskem volilnem društvu prejšnji državni poslanec baron **Walterskirchen** pred precej obilim poslušalstvom. Dolgo časa prej oznanjalo se je uže, da bode Walterskirchen zopet nastopil ter govoril o političnih, nacionalnih in socijalnih strankah v Avstriji, zaradi tega pa je bila naša radovednost tudi tem večja.

Kakor znano, je Walterskirchen zelo duhovit in naobražen parlamentarec, kateri je s svojimi govori vzbujal uže mnogo senzacije. To je jedno. Walterskirchen pa je tudi značajen mož, in iz srede onih Nemcev, kateri hoté tudi sosedu privoščiti enakopravnost, ki hoté tudi sosedu biti pravični.

Da Walterskirchen kot tak ni mogel vselej se ogrevati za zahteve levičnjakov, je jasno, in jasno je tudi, da ga zaradi tega niso marali mnogo, in zdaj ko je govoril v ponedeljek svoj govor ter levičnik izrekel marsikatero bridko resnico, zaletavajo se židovski listi z lastno jim besnostjo vanj ter ga hoté ponižati.

Walterskirchen govoril je zelo obširen govor, katerega ne moremo tukaj podati v vsem obsegu, dovoljeno naj nam bode, podati glavne poteze iz njega.

Baron Walterskirchen je najprej obrisal zgodovino avstrijskega strankarskega življenja od začetka konstitucionalne dóbe ter je dokazival, da liberalizem ni izpolnil svoje naloge ter da danes ni več isti, kakršni je bil pred dvema desetletjema. Liberalna volilna krivica se kaže vedno bolj in bolj pomočnico reakcionarnih strank in zaradi tega je liberalna stranka izgubila vladarstvo.

Pod njenim vladarstvom nastali monopoli transportnih in železniških družb in samovladarstvo časopistva. V zdanjem liberalizmu ne moremo iskati nadeje za bodočnost, a tudi ne v konservativni smeri, katera stavi svoj ideal v razmere prošlosti, katerih ne moremo več obuditi k novemu življenju.

Narodne stranke v Avstriji bolehajo na tendencijah, po katerih težijo, ali na napačnem razumljenji našega časa. Vse narodne stranke rdijo, da se pritiskajo, zatirajo, a nobena neče priznati, da tudi časih napada. Sama država ne more vsem prav storiti. Nemcu ne bode treba biti menj nemškim, če se Slovanu dovoli, da je slovansk. Stare razmere so se spremenile, vendar imena so ostala. Tako se imenuje

pot. Posebno v prid hodil mu je pri tem slučaj, da se je bližal svojemu koncu boj gledé pisnega jezika, in sicer se je končal tako, kakor si ga je **Vuk Karadžić** želel. Literarni proizvodi postali so tem potem last vsega ljudstva, in ker se je tem potem približevalo umetno pesništvo jezikovno prej zanemarjani narodni poeziji, jelo je zajemati tu marsikaj iz nje, na pr. obliko in nazore. Tem potem zasukalo se je na čisto novo, od prejšnje skolastičke po polnem drugo pot. Vzbudilo se je k novemu boljšemu življenju ter je zamoglo vsled tega prodreti v ves ljud. „**Gorski Vienac**“ vladike Njeguša je najimnetnejši reprezentant nacionalne klasicitete. V „**Gorskem Viencu**“ obdeljuje vladika originalno tvarino. Ko se je jela v Črni Gori razširjati apostazija in se je imela pričakovati za usode dežele in naroda najhujše, sklenilo se je za vladike **Danila I.**, v enem dnevu vse muhamedanske Črnogorce umoriti, da se na ta način reši domovina. Izvršilo se je to Božični večer l. 1702. Brat usmrtil je lastnega brata, oče sinu in narobe. V jednom samem dnevu bila je vsa Črna Gora očiščena odpadnikov, in dežela bila je rešena.

To je neka črnogorska šentjarnejska noč. Njeguš skušal je v svojem „**Gorskem Viencu**“,

jedna stranka ustavoverno, da-si ni nikogar, kateri bi bil ustavi nevaren.

Nobeni zdanjih strank ne pripada prihodnost. Niti današnji liberalizem, niti narodna ideja, niti ne državnopravni principi ne bodo mogli dolgo časa političnega mišljenja in čutenja narodovega vladati.

Govornik je potem pojasnjeval pomen socijalnega vprašanja ter izrekal prepričanje, da je v razumljenji gospodarstvenih vprašanj in sredstev za odpravo socijalne bede podstava za razvrstitev strank v bodočnosti. To so reči važne dovolj, da jednako misleče združijo; to so zadeve, katere so vredne, da se poganjajo zanje govorniki.

Poslušalstvo je baron Walterskirchnov govor burno odobravalo.

Razne vesti.

— (**Cesarici Charlotti**) se boljša zdravje, kakor poročajo francoski časopisi. Uže zdavnej opazovali so zdravniki, da se ji vzbuja spomin ter na to zidali svoj up, a hitreje nego so mislili, se jim bo spolnil ta up. Pred nekolikimi dnevi stopila je cesarica k oknu in v daljavo strmeč poprašala damo v njenem obliži: „Povedite mi, kedo so ti vojaki tam na ladiji?“ Dama ozrè se tja, kamor ji je kazala, in uganivši, kaj da se ji dozdeva, delala se je, kakor bi res videla ladijo in vojake ter odgovoril: „Veličanstvo, zdi se mi, da je to angleška uniforma.“ Na to zaprè cesarica shuda okno in vzklíkne: „Torej tako daleč je prišlo? Samo to sem hotela vedeti!“ To ne govori samo za to, da se ji zavest vzbuja, ampak da se ji vzbuja tudi zmožnost opazovanja, kar je pri blaznih velikega pomena in vsled česar se dá s precejšnjo gotovostjo na njih ozdravljenje sklepati.

— (**Kravji boji.**) Tudi na Bavarsko so zvedeli, da imajo Španci velike zabave s tem, da ščuvajo bika jeden na drugega, koji se vsled tega večkrat neusmiljeno razmesarijo. Zato so si hoteli tudi na Bavarskem jedenkrat privoščiti tako zabavo, sicer ne z biki, pa vsaj s kravami. Na sv. treh kraljev dan zbiralo se je ljudstvo v kako uro od **Gmunda** oddaljeni romantični mangfallski dolini. Godba svirala je krasne komade, kakor jih ta dolina še ni čula, a vmes razlegalo se je harmonično mukanje za boj pripravljenih krav. Stava je znašala 200 mark. Usodepolni trenotek je tu. Kravi spusté jedno proti drugi, a te, ne da bi se zapodili druga v drugo, približati se počasi in namesto da bi se pričeli bosti z rogmi, oblizali ste se nekoliko, a potem začeli se mirno pasti. Ta nepričakovani konec vzbudil je mnogo smeha med gledalci.

— (**Od smrti vstal.**) „**Pozs. Lapok**“ pripoveduje sledeči dogodek: V **Peređu** umrl je pred kratkim imovit kmet. V njegovi sobi položili so ga na mrtvaški oder, a v sosednji sobi čulo je šest prijateljev in znancev umrlega, ki so si s pijačo

ta heroički sklep opravičiti. Opravičuje ga pesnik ne le s stališča domoljubnega, ampak tudi z filozofskega. Uže ideja k tej pesni je izvirna in velikanska; vzpeljava pak nima kljub nejedinstne oblike v srbskem slovstvu kaj podobnega. Niti drama ni, niti epopeja, da si tudi ima od obeh kaj; monolog in dialogi so, ki niso v nobeni pravi in pravilni zvezi med seboj; a v njih se izražuje vse notranje čuvstveno življenje pesnikovo; oni obsegajo vso njegovo filozofijo. Jezik Njegušev je dosedaj še neprekošen. Jedrovit in silovit kakor svet, v katerem se je vladika kretal. Sedaj še le spoznalo je srbsko ljudstvo svojega pesnika, in slavil se je daleč tja čez domače srbske meje.

Vladika bil je pričetnik nove šole, ki se je naslanjala odslej na narodno mišljenje. Po njem ravnal se je v svojih pesnih mladi liriki **Branko Radičević**; njegove pesni postale so vsem družim vzgled. In še danes pripadajo vsi srbski pesniki tej šoli; po Njegušu in **Radičeviću** ustanovljena šteje med svoje učence silnega **Jakšića**, prijetnega **Zmaj-Jovanovića** in spretnega **Kačanskega**.

(Konec prihodnjic.)

